

Minister Finansów

Warszawa, 13 maja 2024 roku

Sprawa: Interpelacja nr 2554 posta Pana Pawła Jabłońskiego w sprawie
audytów w finansach samorządów i reformy tych finansów
Znak sprawy: ST1.054.6.2024
Kontakt: Kancelaria MF
tel.: +48 22 694 55 55
e-mail: kancelaria@mf.gov.pl

Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu RP

Szanowny Panie Marszałku,

W związku z interpelacją nr 2554 posta Pana Pawła Jabłońskiego w sprawie audytów w finansach samorządów i reformy tych finansów uprzejmie wyjaśniam.

W roku ubiegłym Najwyższa Izba Kontroli przeprowadziła w Ministerstwie Finansów kontrole:

1. *P/23/009 Wsparcie finansowe samorządów przez państwo w okresie reform podatkowych i odbudowy gospodarki po epidemii COVID-19 P/23/009* - kontrolą został objęty okres od 1 stycznia 2019 r. do 15 grudnia 2023.

W ocenie ogólnej w Wystąpieniu pokontrolnym NIK stwierdziła „Pomimo że w latach 2019-2023 w Ministerstwie Finansów prowadzono analizy sytuacji finansowej jednostek samorządu terytorialnego (dalej także: JST), to nie wypracowano systemowych rozwiązań, które na stałe zapewniłyby samorządom dochody własne na poziomie realnie odpowiadającym dochodom własnym uzyskanym w 2018 r., tj. w roku poprzedzającym okres istotnych zmian podatkowych i wybuchu epidemii COVID-19. Ponadto częściowe zastąpienie dochodów własnych transferami o charakterze dotacyjnym zmniejszyło zakres samodzielności finansowej JST, uzależniając je od decyzji organów administracji rządowej. Decyzje te zaś były niejednokrotnie podejmowane w sposób nieprzejrzysty lub w podobnych sprawach były odmienne, co prowadziło do nierównego traktowania poszczególnych jednostek.” Ponadto NIK zwrócił uwagę „że wspólnymi cechami działań inicjowanych przez Ministra Finansów i inne organy administracji rządowej w celu finansowania wsparcia JST w latach 2020-2023 była tymczasowość, niespójność i ręczne sterowanie procesem podziału środków. W każdym roku ustanowiono inny mechanizm zasilania

budżetów JST, a ponadto od 2020 r. utrwaliła się praktyka podejmowania decyzji o dodatkowym zasileniu budżetów JST dopiero w trakcie roku budżetowego. Ponieważ części tych transferów dokonywano dopiero pod koniec roku budżetowego, z myślą o wsparciu budżetów w roku następnym, to znacząco ograniczono porównywalność budżetów JST w poszczególnych latach i możliwość oceny ich sytuacji finansowej. Powyższe zjawiska doprowadziły do rozregulowania oraz istotnego zmniejszenia przejrzystości systemu dochodów JST.”

2. P/23/049 – *Prawidłowość zapewnienia jednostkom samorządu terytorialnego finansowania zadań publicznych obejmującą okres od roku 2019*. W ocenie ogólnej w Wystąpieniu pokontrolnym Najwyższa Izba Kontroli

„oceniła negatywnie system finansowania zadań publicznych realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego wprowadzony w związku ze zmianami systemu podatkowego przeprowadzonymi w latach 2019-2022, którego realizacja wpłynęła na drastyczne osłabienie zarówno kondycji finansowej polskich samorządów, jak i ich konstytucyjnie określonej pozycji ustrojowej”.

Ponadto w Ministerstwie Finansów został przygotowany dokument „Stan Polskich Finansów Publicznych 2016-2023. Biała Księga”, który został opublikowany na stronie Ministerstwa Finansów. Dokument ten został przygotowany w celu przedstawienia sytuacji finansów publicznych Rzeczypospolitej Polskiej w momencie przekazywania władzy przez większość parlamentarną, która sprawowała rządy przez osiem poprzednich lat. Rozdział IV został poświęcony jednostkom samorządu terytorialnego. W dokumencie tym stwierdzono, że:

„Stosowane przez rząd od 2019 r. rozwiązania dotyczące uzupełniania środków finansowych dla jednostek samorządu terytorialnego nie sprzyjały stabilności, przejrzystości oraz przewidywalności prowadzenia gospodarki finansowej przez samorządy.

Działania te miały charakter tymczasowy. W efekcie samorządy nie wiedziały, na jakie wsparcie mogą liczyć w danym roku, przez co wpływały negatywnie na realistyczność budżetów i wieloletnich prognoz finansowych JST.”

Jednocześnie jak wskazano w ww. opracowaniu, przy podziale środków dla samorządów brak było transparentnych kryteriów. Podział programów wsparcia budził także wątpliwości z punktu widzenia przejrzystości, apolityczności i adekwatności kryteriów podziału środków.

Odnosząc się do kwestii dotyczącej prac legislacyjnych uprzejmie informuję, że w Ministerstwie Finansów prowadzone są prace mające na celu zmianę obecnego systemu finansowania jednostek samorządu terytorialnego. Minister Finansów zwrócił się do wszystkich organizacji samorządowych wchodzących w skład Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego o wskazanie przedstawicieli do udziału w tych pracach.

Dotychczas odbyły się trzy spotkania ze stroną samorządową. Na spotkaniach tych zostały omówione najważniejsze kwestie dotyczące rozwiązań systemowych, w tym między innymi naliczania potrzeb finansowych (wyrównawczych, rozwojowych, oświatowych i ekologicznych) i zapewnienia finansowania tych potrzeb. Wśród proponowanych kierunków zmian jest m.in. wzmocnienie i ustabilizowanie finansów JST m.in. poprzez odseparowanie wpływu zmian prawnych w systemie podatkowym na dochody JST z tytułu PIT i CIT.

Ministerstwo Finansów jest przy tym otwarte na rozmowy ze stroną samorządową w zakresie zmiany systemu finansowania JST. Zmiany w systemie finansowania jednostek samorządu terytorialnego mogą być przeprowadzone jedynie w warunkach ich odpowiedniego wkomponowania w cały system finansowy państwa. Zbudowanie nowego systemu dochodów jest skomplikowanym zadaniem, na które wpływa wiele czynników, m.in. bardzo duże zróżnicowanie JST, zarówno pod względem terytorialnym, jak i rozwoju gospodarczego i społecznego.

Minister Finansów będzie podejmował działania mające na celu wzmocnienie i ustabilizowanie finansów JST w sposób systemowy oraz zapewnienie bezpieczeństwa finansowego JST, tak by ich dochody były chronione przed skutkami zmian podatkowych. Współpraca między samorządami i Ministrem Finansów pozwoli na wypracowanie najlepszych i najbardziej racjonalnych rozwiązań, akceptowanych przez obie strony. Po zakończeniu prowadzonych kierunkowych konsultacji ze stroną samorządową przygotowany zostanie stosowny projekt aktu prawnego regulujący kwestie nowych zasad finansowania JST.

Z wyrazami szacunku

Z upoważnienia Ministra Finansów

Hanna Majszczyk
podsekretarz stanu